

21 בספטמבר 2015

לכבוד
מר יהודה וינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה
בפקס : 02-6467001

הנדון : התרת השימוש באש חיה כנגד מידי אבנים וצעדי אכיפה נוספים

1. בימים האחרונים פורסמו בתקשורת ידיעות על הכוונה להחריף את התגובה של גורמי אכיפת החוק נגד מפרי סדר בירושלים המזרחית וכן בנגב בתגובה להתגברות אירועי הפרות הסדר בירושלים המזרחית, וזאת באמצעות התרת השימוש ברובה "רוגר" כלפי מידי אבנים והחמרת הוראות הפתיחה באש, ובנוסף באמצעות יוזמות לתיקוני חקיקה אשר יטילו קנסות וישללו זכויות מהורי מידי האבנים. להלן תגובתנו לצעדים אלו.

א. שימוש באש חיה כנגד מידי אבנים

2. אין ספק, כי חובתה של המשטרה לשמור על הסדר הציבורי ולפעול נגד ידווי אבנים והשלכת בקבוקי תבערה, אשר עשויים לסכן חיי אדם. אלא שהתרת שימוש בירי אש חיה כאמצעי לפיזור הפגנות והפרות סדר הינו בלתי חוקי בעליל.

3. השימוש התכוף בכדורים מסוג "רוגר" בהפגנות בגדה המערבית בשנים האחרונות מלמד, כי מדובר באמצעי קטלני שהביא לאבדן חיי אדם ולפציעות קשות. אין מקום לשימוש בנשק מסוג זה במסגרת הטיפול המשטרתי בהפרות סדר, קשות ככל שיהיו. התרת השימוש בנשק חי בנסיבות הקיימות בירושלים המזרחית כמו גם ההכרזות על הכוונה להשתמש באמצעי זה בהפגנות בנגב, משקפות סטייה מוחלטת מעקרונות היסוד המנחים את רשויות אכיפת החוק בהתמודדות עם הפגנות והפרות סדר, כמו גם התעלמות ממסקנות ועדת אור באשר לאמצעים המותרים לשימוש בהתמודדות עם הפרות סדר.

4. הניסיון שנצבר בירושלים המזרחית בשנה האחרונה מלמד, כי החרפת אמצעי הנשק המותרים לשימוש בידי המשטרה במסגרת הפרות סדר מובילה לפגיעות קשות ואף קטלניות בתושבים רבים, שחלקם אף לא היו מעורבים באירועי הפרות הסדר. מאז יולי 2014 עושה המשטרה שימוש נרחב בכדורי הספוג השחורים באופן בלתי מידתי ובחריגה שיטתית מנהלי השימוש באמצעי זה תוך פגיעתם של תושבים רבים וביניהם ילדים. למרות שנהלי השימוש בכדורי הספוג אוסרים על ירי לעבר פלג הגוף העליון ועל פגיעה בילדים, בשנה האחרונה איבדו את עיניהם מפגיעת כדורי ספוג לפחות 12 תושבים בירושלים המזרחית, מחציתם קטינים, כשהקטן ביניהם בן 6.

5. פגיעתם של כדורי הספוג השחורים חמורה הרבה יותר מפגיעת כדור הספוג שנעשה בו שימוש עד לאותה העת (כדורי הספוג הכחולים), והשימוש בהם משקף עליית מדרגה קשה בתגובת המשטרה להפגנות והפרות סדר בירושלים המזרחית. מדובר בנשק המוגדר "נשק אל הרג" ואשר תכליתו לגרום ל"ניטרול זמני" בלבד של מתפרע בודד, אלא שמאז הכנסתו של אמצעי זה לשימוש גרמו כדורי הספוג לפגיעות

קשות הכוללות שברים, חתכים ופגיעות ראש של עשרות תושבים, ביניהם ילדים רבים, וכן לפגיעתו ולמותו של הנער בן ה-16, מוחמד סנוקרוט, בספטמבר שנה שעברה. **על רקע מציאות זו, ברור שההתמודדות עם הפרות הסדר בירושלים המזרחית או בכל מקום אחר בישראל אינה לוקה במחסור באמצעים או בכלי נשק בעלי פוטנציאל פגיעה משמעותית.**

6. בשבוע האחרון נפצעו באופן חמור מכדורי ספוג שחורים שלושה מתושבי ירושלים המזרחית, ביניהם שני קטינים. מהעדויות שנאספו על ידנו עולה, כי ביום 14.9.15 נפגע בפניו ובחזהו מר ד.ג. מעיסאווייה בן 67 בזמן שהתפלל במסגד אל אקצא. הוא פונה לבית החולים כשהוא סובל משטפי דם בחזהו ובמצחו ומפגיעה בכבד. ביום 15.9.15 נפגעה ילדה בת 14, א.י.מ, בזמן שעמדה בחצר מסעדה בעיסאווייה. היא פונתה לבית החולים שערי צדק שם התברר שהיא סובלת משבר בעצם החזה. ביום 19.9.15 נפגע בראשו מכדור ספוג מ.ד.ע בן 15 מעיסאווייה בזמן שהלך עם אמו לבית המרקחת. הוא פונה לבית החולים והתברר שהוא סובל משבר בגולגולת ומשטף דם בראשו. יצוין, כי בשלושת המקרים טענו הנפגעים כי הירי בוצע על ידי צלפים שכיוונו את נשקם ישירות לעברם.

7. העדויות שהצטברו בשנה האחרונה בעניין השימוש בכדורי הספוג השחורים, ובמיוחד ההפרות השיטתיות של הוראות השימוש באמצעי זה וכן הפגיעות הקשות שנגרמו לתושבים בלתי מעורבים רבים כל כך, ממחישות דווקא את הצורך להפסיק את השימוש בנשק שעלול להיות קטלני כגון כדורי הספוג השחורים כאמצעי לפיזור הפרות סדר, כפי שחזרנו והדגשנו בפניותינו הרבות בעניין זה. על רקע זה, **לא יכול להיות ספק לטעמנו, כי הכנסתו של אמצעי נוסף שהפוטנציאל שלו להיות קטלני גדול יותר מהאמצעים הקיימים כיום, תוביל להרחבת מעגל הפצועים וההרוגים.**

8. **חוסר הסבירות והחששות מהשימוש ברובה "רוגר" בירושלים המזרחית מתגברים עוד נוכח המבנה הטופוגרפי של השכונות והרחובות שבהם מתרחשים האירועים.** מדובר בדרך כלל בהתפרעויות שמתרחשות בתוך שכונות מגורים צפופות, בסמטאות צרות שבהן הסיכוי לפגיעה בעוברי אורח גדול הרבה יותר. דוגמה מובהקת לכך הוא מקרה פגיעתו מכדור ספוג של נאפו דמירי ביום 12.7.15, אשר נורה בזמן שתפס מחסה בתוך סופרמרקט באזור מחסום מ.פ שועפאט. רגע הפגיעה בפניו, אשר גרמה לאבדן עינו, תועדה בבירור בוידאו שהופץ בתקשורת.

9. בנוסף לאמור לעיל, התרת השימוש בירי של אש חיה עומדת בניגוד לדו"ח ועדת אור שקבע כי "ירי אש חיה, לרבות צלפים, אינו אמצעי לפיזור המון על ידי המשטרה, אך הוא אמצעי לטיפול במצבים מיוחדים כמו סכנת חיים ממשית ומיידית או חילוץ בני ערובה".

10. אין בדברים האמורים לעיל כדי לאיין את מאמצי המשטרה לפעול ביעילות במקרים מסכני חיים. הוראות הפתיחה באש קובעות את התנאים אשר רק בהם מותר השימוש באש חיה. בדומה לכל אירוע אחר, גם יידוי אבנים או בקבוקי תבערה צריכים להיות מוגבלים לתנאים אלו בלבד ואין מקום להרחיב את הוראות הפתיחה באש.

11. מבלי להמעיט בסכנות הטמונות ביידוי אבנים לחיי אדם, כפי שהמחיש מותו המצער של אלכסנדר לבלוביץ' ז"ל, דווקא בתקופה של הסלמה באירועים, ראוי להקפיד ביתר שאת על גבולות השימוש בכוח בידי המשטרה ובמיוחד על עקרונות המידתיות והסבירות. מטרידה מאוד העובדה, כי השינויים המוצעים מיועדים לטיפול באוכלוסיות מסויימות. על רקע זה אנו גם מוטרדים מהתבטאויות של נבחרי ציבור המשקפות התרת דמם של מידיי אבנים פלסטינים בכללותם. כך, ראש עיריית ירושלים, ניר

ברקת, התבטא ביום 16.9.15 באומרו "מי שזורק אבן צריך להבין שהוא ישלם מחיר אישי כבד, כולל האפשרות שהוא ייהרג" וכן "מי שזורק אבן... דמו בראשו". גם הגיבוי המלא שקיבל מח"ט בנימין מצד בכירים במערכת הצבאית והפוליטית לאחר שירה למוות בפלסטיני שידה לעברו אבנים ביולי השנה, מעביר את המסר לכוחות אכיפת החוק כי הרג של מידי אבנים פלסטיני מותר ואף רצוי.

ב. הטלת קנסות על הורי קטינים המעורבים בזריקות אבנים ושליחת גמלאות ביטוח לאומי

12. מהפרסומים בתקשורת עולה עוד, כי שרת המשפטים וחברי כנסת נוספים מתכוונים להגיש הצעות חוק להתמודדות עם תופעת יידווי האבנים באמצעות פגיעה בזכויות הסוציאליות של המורשעים בעבירות אלה והוריהם, וכן באמצעות הטלת קנסות על ההורים.

13. הצעות אלה, ככל שיקודמו, מנוגדות לעקרונות היסוד של הדין הפלילי ולתפיסה החוקתית השלטת במשפט הישראלי, לפיהן לאדם שפשע והורשע שמורה כל זכות מזכויות האדם שלו, ואין בעובדה שהורשע כדי לשלול ממנו זכות כלשהי מעבר לענישה שפסק לו בית המשפט. הטלת ענישה נוספת על ההורים בדמות הטלת קנס או שליחת קצבאות כלשהן, משקפת התעמרות ופגיעה בלתי חוקתית בזכויותיהם.

14. שליחת גמלאות או הטלת קנסות על בני המשפחה משקפת גם ענישה קולקטיבית פסולה. יש לזכור עוד, כי מצבה הכלכלי-חברתי של אוכלוסיית ירושלים המזרחית וכן של האוכלוסייה הבדואית בנגב הוא מהקשים בישראל. על רקע זה, ההצעות שלעיל עלולות לפגוע באופן בלתי מידתי וקשה בזכותם לקיום בכבוד.

15. **לסיכום**, אין אנו מתעלמים מהצורך של המשטרה ושל מערכת אכיפת החוק להצטייד באמצעים אפקטיביים להתמודדות עם אירועי הפרות סדר קשים, אולם מחובתם למצוא את הדרכים להגשמת מטרה זו מבלי לסטות סטייה כה חדה מעקרונות היסוד של הדין הפלילי, ותוך הקפדה על עקרונות המידתיות והסבירות.

בכבוד רב,

נסרין עליאן, עו"ד

אן סוצ'יו, עו"ד

העתק:

מר רז נזרי, המשנה ליועמ"ש לממשלה (פלילי), בפקס: 02-6466265
ניצב בנצי סאו, מ"מ מפכ"ל המשטרה, בפקס: 02-5429666
ניצב משה אדרי, מפקד מחוז ירושלים, משטרת ישראל, בפקס: 02-5391466
ניצב אהרון אקסול, ראש אג"מ, בפקס: 02-5428898
תני"צ שאול גורדון, היועמ"ש, משטרת ישראל, בפקס: 02-5898762